

मौजे वाघेश्वर (उभादांडा) ता. वेंगुर्ला, जि.
सिंधुदुर्ग येथे बहुप्रजातीय मत्स्यबीज उत्पादन
केंद्राची उभारणी करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: मत्स्यवि-२०१७/प्र.क्र.९०/पदुम-१३
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १ मार्च, २०१९

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र शासनाने नीलक्रांती धोरणानुसार सागरी मत्स्यसंवर्धन क्षेत्रामध्ये पर्यावरण पुरक उपजीविकेची साधने निर्माण करण्यासाठी प्रयत्न चालविले आहे. त्यात खेकडा, जिताडा, कालवे, शिंपले व काकई पालन तसेच खुल्या समुद्रामध्ये पिंजऱ्यातील मत्स्यसंवर्धन, निमखारे पाण्यातील कोळंबी संवर्धन इत्यादी कार्यक्रम हाती घेण्यात आलेले आहेत. सिंधुदुर्ग जिल्ह्यामध्ये संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रम (UNDP) प्रकल्पांतर्गत कांदळवन प्रतिष्ठानतर्फे खेकडा व कालव पालनचे समुदाय व स्वयंसहायता गटाद्वारे राबविण्यात आलेल्या कार्यक्रमांना नेत्रदीपक यश मिळालेले आहे. म्हणून राज्यातील किनारपट्टीतील सर्व जिल्ह्यात - सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, रायगड, ठाणे व पालघर जिल्ह्यात वरील कार्यक्रमांची व्याप्ती वाढविण्याचे शासनाने ठरविले आहे.

महाराष्ट्र राज्यात उत्पादित होणारे सागरी मत्स्योत्पादन हे सर्वसाधारण बहुप्रजातीय स्वरूपाचे आहे. या बहुप्रजातींमध्ये सागरी किनारा व तेथील पर्यावरणासाठी पूरक ठरणाऱ्या विशिष्ट व अनुकूल जातींच्या सागरी प्रजाती उदा., खेकडा (Mudcrab), जिताडा (Seabass), कालव (Oyster), व काकई (Mussels) या प्रजातींचे संवर्धन होणे आवश्यक आहे. सद्यस्थितीत राज्याची खेकडा बीजाची गरज राजीव गांधी सेंटर फॉर अॅक्वाकल्चर (RGCA), चेन्नई या देशातील एकमेव संस्थेमार्फत भागविली जाते. सदर बीज उपलब्धता अत्यंत लांब ठिकाणाहून करावी लागत असल्यामुळे सदर प्रजातींचे लोकांना व्यापक संवर्धन करणे शक्य होत नाही म्हणून राज्याच्या सागरी किनारपट्टीवरील जनतेस उपजीविकेची साधने देण्याच्या शासनाच्या प्रयत्नांना गतिमानता प्रदान करण्यासाठी विविध प्रजातींचे बीज एकाच ठिकाणी तयार व्हावेत या उद्देशाने प्रयत्न सुरु करण्यात आले व त्यांचा परिपाक म्हणून देशातील केंद्र शासनाच्या अग्रगण्य अशा तीन संस्था जसे Central Marine Fisheries Research Institute, Marine Product Export Development Authority अंतर्गत Rajiv Gandhi Center for Aqua Culture, ICAR अंतर्गत Central Institute of Brackish Water Aqua Culture, Chennai यांनी बहुप्रजातीय मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राच्या उभारणीसाठी एकत्र काम करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

महाराष्ट्र राज्याच्या सागरी किनारी भागातील मच्छिमारीवर अवलंबून असलेल्या समुदायांकरिता अतिरिक्त उत्पन्न व उपजीविका यशस्वीपणे निर्माण करण्यासाठी सदर विविध प्रजातींची बीज निर्मिती केंद्र स्थापन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. पश्चिम भारतात अशा बीज केंद्राचा अभाव ही मोठी अडचण आहे. प्रस्तावित केलेले बीज केंद्र उभारण्यात आल्यास राज्याच्या किनारपट्टीच्या ७ जिल्ह्यातील हजारो मासेमार व मासेमारीवर अवलंबून इतर जनतेकरिता उपजीविकेची साधने निर्माण होणार आहेत व त्यामुळे त्यांना मोठ्या प्रमाणावर आर्थिक फायदा होणार आहे.

महाराष्ट्र राज्यातील मौजे वाघेश्वर (उभादांडा) ता. वेंगुर्ला, जि. सिंधुदुर्ग येथे उभारण्यात येणाऱ्या बहुप्रजातीय मत्स्यबीज उत्पादन केंद्रासाठी कांदळवन कक्षाकडून रु. ०३.०० कोटी निधी उपलब्ध होणार असून उर्वरीत निधी राष्ट्रीय मत्स्यकी विकास बोर्ड व राज्य शासनाच्या चांदा ते बांदा योजनेतून उभारण्यात येणार आहे. सबब राज्यात या विविध जातीचे संवर्धन मोठ्या प्रमाणावर होण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र राज्यात भारतातील पहिले असे सागरी भागातील जिल्ह्यांमध्ये बहुप्रजातीय मत्स्यबीज केंद्र (Multispecies Hatchery) उभारण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

वाघेश्वर (उभादांडा) ता. वेंगुर्ला, जि. सिंधुदुर्ग येथे उपलब्ध असलेल्या सर्वे नं ४७, क्षेत्रफळ ३.४८ हे. आर. जागेपैकी १.२५ हे. आर. जागेवर सदर बहुप्रजातीय मत्स्यबीज केंद्र स्थापन करण्यास व उर्वरीत जागेवर पर्यटन विषयक सुविधा निर्माण करण्यास शासन या निर्णयान्वये मान्यता देत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०३०११६०६११२७०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(उज्वल साळवी)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव
३. मा. मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव (सर्व)

४. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य
५. प्रधान सचिव (पदुम), मंत्रालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
६. सचिव (पर्यटन), मंत्रालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
७. आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
८. विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, कोकण.
९. जिल्हाधिकारी, सिंधुदुर्ग
१०. सह आयुक्त (सागरी), मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
११. प्रादेशिक उपायुक्त, मत्स्यव्यवसाय, मुंबई विभाग, मुंबई.
१२. सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, सिंधुदुर्ग.
१३. महालेखापाल (लेखापरीक्षक/लेखा अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर
१४. निवडनस्ती.